

Added note

1. Bishop Origen (2nd-3rd c.), Song of Songs (Lawson tr.), Commentary: Prologue

https://ia803107.us.archive.org/30/items/origen_202001/Origen.pdf

For this reason, therefore, I advise and counsel everyone who is not yet rid of the vexations of flesh and blood and has not ceased to feel the passion of his bodily nature, to refrain completely from reading this little book and the things that will be said about it. For they say that with the Hebrews also care is taken to allow no one even to hold this book in his hands, who has not reached a full and ripe age. And there is another practice too that we have received from them – namely, that all the Scriptures should be delivered to boys by teachers and wise men, while at the same time the four that they call *deuteroseis* – that is to say, the beginning of Genesis, in which the creation of the world is described; the first chapters of Ezechiel, which tell about the cherubim; the end of that same, which contains the building of the Temple; and this book of the Song of Songs – should be reserved for study till the last.

Introduction

2. Dr. Tamar Kadari, למלאכת העריכה במדרש שיר השירים רבה,

https://www.academia.edu/42878853/Tamar_Kadari_On_the_Redaction_of_Midrash_Shir_haShirim_Rabbah_dissertation_Hebrew

3. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:12

"עד שהמלך במסבו," ר' מאיר ור' יהודה, רבי מאיר אומר עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע נתנו ישראל ריח רע, ואמרו לעגל (שמות ל"ב) אלה אלקיך ישראל. אמר ליה ר' יהודה דייך מאיר! אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח! שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל, ומהו "עד שהמלך במסבו"? עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע, נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני. "While the king is yet reclining" – Rabbi Meir and Rabbi Yehudah. Rabbi Meir said: While the King of kings of kings, Hakadosh Baruch Hu was yet reclining in the heavens, Israel gave forth a bad scent, saying to the calf, "This is your Gd, Israel." Rabbi Yehudah replied: Enough, Meir! We do not teach Shir haShirim for disgrace, only for praise! For Shir haShirim was given only for the praise of Israel. What is "While the king is yet reclining"? While the King of kings of kings, Hakadosh Baruch Hu was yet reclining in the heavens, Israel gave forth a good scent before Mount Sinai.

4. Midrash, Shir haShirim Rabbah 2:1

"הביאני אל בית היין," רבי מאיר ורבי יהודה, ר' מאיר אומר אמרה כנסת ישראל הושלת בי יצר הרע כיון ואמרתי לעגל (שמות ל"ב) "אלה אלקיך ישראל," הדין חמרא כד עלל בבר נש הוה מערבב ליה. אמר לו ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח! שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל, ומהו "הביאני אל בית היין"? אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני, ונתן לי שם "דגלי" - תורה ומצוות ומעשים טובים - ובאהבה גדולה קבלתי אותם.

"He brought me to the house of wine" – Rabbi Meir and Rabbi Yehudah. Rabbi Meir said: Israel said, "The *yetzer hara* was given power over me, like wine, and I said to the calf, 'This is your Gd, Israel.' When wine enters a person, it confuses him." Rabbi Yehudah replied: Enough, Meir! We do not teach Shir haShirim for disgrace, only for praise! For Shir haShirim was given only for the praise of Israel. What is "He brought me to the house of wine"? Israel said, "Gd brought me to the great winecellar, this is Sinai, and there He gave me *digli* – Torah, mitzvot and good deeds – and I accepted them with great love.

Bodies of Midrash

5. Talmud, Shabbat 31a

מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: כמה תורות יש לכם? אמר לו: שתים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו: שבכתב - אני מאמינך, ושבעל פה - איני מאמינך. גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בניזיפה. בא לפני הלל - גייריה, יומא קמא אמר ליה: א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה. אמר ליה: והא אתמול לא אמרת לי הכי? אמר לו: לאו עלי דידי קא סמכת? דעל פה נמי סמוך עלי!

A non-Jew came to Shammai and asked, "How many Torahs do you have?" Shammai replied: Two – Written and Spoken. The non-Jew said: I trust you for the written Torah, but not for the spoken Torah. Shammai rebuked him, and cast him out in anger.

He came to Hillel, who converted him. On the first day he taught the non-Jew Aleph, Bet, Gimel, Daled. On the following day he reversed them. The non-Jew said, "But yesterday you did not say it thus!"

Hillel replied: "Are you not dependent on me for this? For the spoken Torah you should also depend on me."

6. Dr. Tamar Kadari, *למלאכת העריכה במדרש שיר השירים רבה*, pp. 391-392

במחקר קיימות ארבע גישות מרכזיות בשאלת קהל היעד עבורו נוצר החומר המצוי בחיבורים המדרשיים. הראשונה סבורה כי החיבורים נוצרו בעיקר מדרשות שנאמרו לפני הציבור הרחב. איסוף החומרים יחד על ידי עורך מאוחר אינו מטשטש את העובדה שהתוכן משקף דרשות שבעל פה שנועדו לקהל רחב של מאזינים. לפי עמדה אחרת, החיבורים נוצרו מדיונים של תלמידי חכמים ומוריהם בין כתלי בית המדרש. החומר יועד לאלוהי מצימצמת של תלמידי חכמים, ובשלב מאוחר יותר כונס וגובש על פי עקרונות הדומים לאופן הלימוד בבית המדרש. עמדה שלישית היא, כי החיבורים נוצרו כספרות מקצועית עבור דרשנים ומורים. המדרשים הם בעצם ספרי מקורות, שנועדו לעזור בהכנת דרשות לקהל או שיעורים לתלמידים. גישה זו מצמצמת עוד יותר את נמעניהם של המדרשים. עמדה רביעית היא, כי החיבורים המדרשיים הורכבו מחומרים שונים, אולם הם כבר אינם מייצגים את המקורות מהם הורכבו. המדרשים משקפים בעיקר את מלאכתם של העורכים ואת טעמם הספרותי ומטרותיהם.

In the research there are four central approaches to the question of the target audience for which the material found in midrashic compilations was formed.

- The first [approach] thinks that the compilations were formed primarily of midrashim stated before the broad community. The collection of these materials by a later compiler does not change the fact that the material presents oral lectures meant for a broad community of listeners.
- In another view, the compilations were formed from debates of scholars and their teachers between the walls of the study hall. The material is meant for a narrow elite of scholars, and at a later stage it was collected and formed via principles which resemble the style of learning in the study hall.
- A third approach is that the compilations were formed as a professional literature for speakers and teachers. The midrashim are sourcebooks, meant to help prepare lessons for the community or for students. This approach further narrows the target of the midrashim.
- A fourth approach is that the compilations of midrash combined various materials, but they do not represent the sources from which they were combined. The midrashim represent primarily the work of the compilers and their literary reasons and goals.

The approach of Shir haShirim Rabbah to Shir haShirim

7. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:12-16 (adapted from The Sefaria Midrash Rabbah ed. 2022)

"ישקני מנשיקות פיהו" היכן נאמרה? ר' חיינא בר פפא אמר בים נאמרה המד"א "לסוסי ברכבי פרעה", ר' יודא ברבי סימון אמר בסני נאמרה שנא' "שיר השירים" - שיר שאמרו אותו השוררים שנאמר +תהלים ס"ח+ קדמו שרים אחר נוגנים...

ד"א ישקני מנשיקות פיהו אמר רבי יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקב"ה, על כל דיבור ודיבור, ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבל אתה עליך את הדיבור הזה, כך וכך דינין יש בו כך וכך עונשין יש בו כך וכך גזרות יש בו וכך מצות וכך קלים וחמורים יש בו, כך וכך מתן שכר יש בו, והיה אומר לו ישראל הן...

רבי יוחנן פתר קרייה בישראל בשעה שעלו להר סיני, למלך שמבקש ליקח לו אשה בת טובים ובת גנוסים, שלא אצלה שליה דבר לה אמרה איני כדאית לשפחתו אלא רצוני לשמוע מפיו, כיון שחזר אותו השליח אל המלך היו פניו שוחקות ושיחותיו אינן נשמעות למלך, המלך שהיה פקח אמר זה פניו שוחקות דומה שקבלה עליה ושיחותיו אינן נשמעות לי דומה שאמרה רצוני לשמוע מפיו, כך ישראל היא בת טובים השליח זה משה המלך זה הקב"ה...

"Let him kiss me with the kisses of his mouth, for your love is better than wine" ([Song of Songs 1:2](#)).

"Let him kiss me with the kisses of his mouth," where was it stated? Rabbi Chinina bar Pappa said: It was stated at the sea, as it is stated: "To a mare in Pharaoh's chariots [I have likened you my love]" ([Song of Songs 1:9](#)).

Rabbi Yuda ben Rabbi Simon said: It was stated at Sinai, as it is stated: "The song of songs" [*hashirim*]; the song that was recited by the singers [*hashorerim*], as it is stated: "First the singers [*hasharim*] and then the musicians" ([Psalms 68:26](#))...

Another matter, "let him kiss me with the kisses of his mouth," Rabbi Yochanan said: An angel would take the utterance from before the Holy One blessed be He, each and every utterance, and circulate them before each and every Israelite and say to him: 'Do you accept this utterance upon yourself? There are such and such laws in it, there are such and such punishments in it, there are such and such decrees in it, and so many commandments, and so many *a fortiori* inferences, there are such and such rewards in it.' The Israelite would say to him: 'Yes.'...

Rabbi Yochanan interpreted the verse as regarding the Israelites when they ascended Mount Sinai. [This is analogous] to a king who sought to take a wife, well-born and of distinguished lineage. He sent a messenger to her, who spoke to her [and proposed marriage]. She said: 'I am not worthy to be even his maidservant; however, I wish to hear it from his mouth.' When that messenger returned to the king his face was glad, but his conversation was not comprehensible to the king. The king, who was clever, said: From the fact that his face is glad, apparently she accepted, but his conversation is not comprehensible to me, so apparently she said: I want to hear it from his mouth. So too, Israel is the well-born woman, the messenger is Moses, the king is the Holy One blessed be He...

8. Midrash, Shir haShirim Rabbah 8:15 (Adapted from The Sefaria Midrash Rabbah ed. 2022)

"היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני", רבי נתן בשם ר' אחא אמר למלך שכעס על עבדיו וחבשן בבית קולין, מה עשה המלך? נטל כל קצרקטין שלו ועבדיו והלך לשמוע מה היו, מן הן אומרים, שמע שהיו אומרים "אדונינו המלך הוא שבחנו הוא חיינו, אל נחסר לאדונינו המלך לעולם", אמר להם "בני, הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם!" כך אף על פי שישראל עוסקין במלאכתן כל ששת ימים, וביום השבת משכימים ובאים לבית הכנסת, וקורין קריאת שמע, ועוברין לפני התיבה, וקורין בתורה, ומפטירין בנביא, והקב"ה אומר להם "בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם", ואין חברים אלא מלאכי השרת. "ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה, ולא תקנאו זה את זה, ולא תחרחרו זה עם זה, ולא תביישו זה לזה, שלא יאמרו מלאכי השרת לפני רבש"ע תורה שנתת להם לישראל אינן עוסקין בה, והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם, ואתם מקיימים אותה בשלום." בר קפרא אמר למה קרא למלאכי השרת חברים? לפי שאין ביניהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומינות ופלוגת דברים.

"The one who dwells in the gardens, companions listen to your voice; let me hear it" ([Song of Songs 8:13](#)).

"The one who dwells in the gardens, companions listen to your voice; let me hear it" – Rabbi Natan said in the name of Rabbi Acha: [This is analogous] to a king who became angry at his servants and incarcerated them in prison cells. What did the king do? He took all of his royal guard and his [other] servants, and they went to hear what they would say. He heard that they were saying: 'Our lord the king is our praise, he is our life. Let us never lack our lord the king.' He said to them: 'My children, raise your voice so that your counterparts who are near you will hear.' So too, even though Israel are occupied in their labor all six days, on the Shabbat day they rise early, come to the synagogue, recite *Shema*, pass before the ark, read the Torah, and recite the *haftara*. The Holy One blessed be He says to them: 'My children, raise your voice so that the companions who are near you will hear.' These companions are none other than the ministering angels. And make certain not to hate one another, not to be jealous of one another, not to provoke one another, and not to shame one another, so that the ministering angels will not say before Me: The Torah that You gave to Israel, they do not engage in it; behold, there is enmity, jealousy, hatred, and rivalry between them. Rather, fulfill it in peace.' Bar Kappara said: Why did He call the ministering angels companions? Because there is no enmity, jealousy, hatred, rivalry, heresy, and divisive words between them.

9. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:10 (Adapted from The Sefaria Midrash Rabbah ed. 2022)

כשתמצא אומר כל מעשיו של אותו האיש משולשין היו, שלש מעלות עלה שלמה במעלה הראשונה כתיב (מלכים א ה) כי הוא רודה בכל עבר הנהר, במעלה שניה שנאמר (שם) ושלמה היה מושל, במעלה שלישית (ד"ה א כט) שנאמר וישב שלמה על כסא ד' למלך... ג' ירידות ירד שלמה, ירידה ראשונה מאחר שהיה מלך גדול מסוף העולם ועד סופו נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ישראל הה"ד משלי שלמה בן דוד מלך ישראל, ירידה שניה מאחר שהיה מלך על ישראל נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ירושלים הה"ד אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים, ירידה השלישית מאחר שהיה מלך על ירושלים נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ביתו שנאמר הנה מטתו של שלמה כלם אחוזי חרב ואפי' על מטתו לא היה מלך שהיה מפחד מן הרוחות.

ג' עולמות ראה. ר' יודן ור' חוניא ר' יודן אמר, מלך הדיוט ומלך חכם טפש וחכם, עשיר עני ועשיר, מה טעם? "את הכל ראיתי בימי הבל" לית בר נש מתני אונקי דידיה אלא בשעת רווחיה, ר' חוניא אמר הדיוט מלך והדיוט, טפש חכם וטפש, עני עשיר ועני, מה טעם? "אני קהלת הייתי מלך על ישראל" הייתי הוינא כד הוינא ברם כען לית אנא.

ג' עבירות עבר, הרבה לו סוסים, הרבה לו נשים, הרבה לו כסף וזהב...

ג' שטנים נזדווגו לו הה"ד (מ"א יא) ויקם ד' שטן לשלמה את הדד האדומי וכתוב ויקם אלקים לו שטן את רזון בן אלידע וכתוב ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה...

ג' משלות אמר, משלי שלמה בן דוד מלך ישראל (משלי י) משלי שלמה בן חכם ישמח אב (שם כה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה,

ג' הבלים אמר, הבל הבלים אמר קהלת וגו' הבל חד והבלים תרין הא תלתא,

ג' שירים אמר שיר חד השירים תרין הא תלתא,

ג' שמות נקראו לו ידידיה שלמה קהלת...

When you analyze you see that all the actions of that man [Solomon] were threefold. Solomon rose to three levels. Regarding the first level, it is written: "For he ruled over the entire region beyond the River" ([1 Kings 5:4](#)). Regarding the second level, it is stated: "Solomon was the ruler [over all the kingdoms from the River to the land of the Philistines, and to the border of Egypt]" ([1 Kings 5:1](#)). Regarding the third level, it is stated: "Solomon sat on the throne of the Lord as king" ([1 Chronicles 29:23](#))...

Solomon descended three descents. The first descent: After he was a great king from one end of the earth to the other, his kingdom diminished and he was king only over Israel. That is what is written: "The proverbs of Solomon son of David, king of Israel" ([Proverbs 1:1](#)). The second descent: After he was king over Israel, his kingdom diminished and he was king only over Jerusalem. That is what is written: "I am Kohelet, I was king over Israel in Jerusalem" ([Ecclesiastes 1:12](#)). The third descent: After he was king over Jerusalem, his kingdom diminished and he was king only over his house, as it is stated: "Behold Solomon's bed; [sixty mighty men are around it, from the mighty of Israel,] all armed with a sword... [from fear in the nights]" ([Song of Songs 3:7-8](#)). He was not even king over his bed, as he feared the spirits. He saw three worlds. Rabbi Yudan and Rabbi Chunya, Rabbi Yudan said: King, commoner, and king, wise man, fool, and wise man, wealthy, indigent, and wealthy. What is the reason? "I have seen everything in the days of my vanity" ([Ecclesiastes 7:15](#)). A person relates his troubles only during the days of his wellbeing. Rabbi Chunya said: Commoner, king, and commoner, fool, wise man, and fool, indigent, wealthy, and indigent. What is the reason? "I am Kohelet, I was king over Israel in Jerusalem" ([Ecclesiastes 1:12](#)). "I was," I was when I was; however, now, I am no longer.

He violated three prohibitions: He amassed horses, he amassed women, he amassed silver and gold...

Three adversaries confronted him. That is what is written: "The Lord raised up an adversary for Solomon, Hadad the Edomite" ([1 Kings 11:14](#)); and it is written: "Gd raised up an adversary for him: Retzon son of Elyada" ([1 Kings 11:23](#)); and it is written: "He was an adversary for Israel all the days of Solomon," ([1 Kings 11:25](#))...

He stated three proverbs: "The proverbs of Solomon son of David, king of Israel" ([Proverbs 1:1](#)); "the proverbs of Solomon: A wise son brings joy to a father" ([Proverbs 10:1](#)); "these, too, are the proverbs of Solomon, that the men of Hezekiah king of Judah copied" ([Proverbs 25:1](#)).

He said three vanities: "Vanity [*havel*] of vanities [*havalim*] said Kohelet..." ([Ecclesiastes 1:2](#)), *havel*, one, *havalim*, two; that is three.

He recited three songs: Song, one, of songs, two, that is three.

He was called three names: Yedidya, Solomon, Kohelet...

10. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:29-31 (Adapted from The Sefaria Midrash Rabbah ed. 2022)

נגילה ונשמחה בך, בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל, גילה, שישה, שמחה, רנה, פצחה, צהלה, עלצה, עלזה, חדוה, תרועה... ד"א נגילה ונשמחה בך, תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל, אמר רבי אידי מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה, אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנודווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה, הלכו בדרכיו ועשו לעצמן י"ט ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי, כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך, מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא, בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי לבית אביך, אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך, הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקב"ה פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות, והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו, ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו!

Let us exult and rejoice in you." Ten expressions of joy are employed in Israel's regard: *Gila, sisa, simḥa, rina, pitzḥa, tzahala, alatza, elza, ḥedva, terua*...

Another matter, "let us exult and rejoice in you." We learned there: If a man marries a woman and stays with her ten years and she has not given birth, he may not remain idle. Rabbi Idi said: There was an incident involving a certain woman in Sidon who stayed with her husband ten years and did not give birth. They came to Rabbi Shimon bar Yochai and sought to separate from one another. He said to them: 'By your lives, just as you came together with food and drink, so too, you shall separate only with food and drink.' They followed his advice and made a celebration for themselves, made a great feast, and she got him to drink in excess. When he was in good spirits, he said to her: 'My daughter, see any good item that I have in the house, take it, and go to your father's house.' What did she do? After he fell asleep, she motioned to her servants and maidservants and said to them: 'Carry him in his bed and take him to my father's house.' At midnight he awakened from his slumber after his wine had abated. He said to her: 'My daughter, where am

l? She said to him: 'In my father's house.' He said to her: 'What am I doing in your father's house?' She said to him: 'Is this not what you said to me in the evening: See any good item that I have in the house, take it, and go to your father's house? There is no item in this world better for me than you.' They went to Rabbi Shimon ben Yochai and he stood and prayed for them and they were remembered, to teach you that just as the Holy One blessed be He remembers the barren, so too, the righteous cause the barren to be remembered. And [additional] matters may be inferred *a fortiori*: If a flesh and blood [woman], because she said to another of flesh and blood 'there is no item in this world better for me than you,' was remembered, Israel, who are waiting for the salvation of the Holy One blessed be He every day, and say: 'There is nothing good in the world other than You,' all the more so.

11. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:18 (Adapted from The Sefaria Midrash Rabbah ed. 2022)

כי טובים דודיך מייך דברי תורה דומין זה לזה, דודיך זה לזה, קרובין זה לזה, המד"א או דודו או בן דודו... שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן חביבין דברי סופרים כדברי תורה מה טעם וחכך כיון הטוב. חברייא בשם רבי יוחנן חביבין דברי סופרים מדברי תורה שנאמר כי טובים דודיך מייך האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור, ה' טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב...

Another matter, "as your love [*dodekha*] is better than wine"; matters of Torah are similar to each other, they are companions to one another, they are close to each other, just as you say: "Or his uncle [*doda*] or his cousin" ([Leviticus 25:49](#)).

Shimon bar Abba [said] in the name of Rabbi Yochanan: The words of the scribes are as dear as matters of Torah. What is the reason? "Your palate is like fine wine" ([Song of Songs 7:10](#)). The scholars [said] in the name of Rabbi Yochanan: The words of the scribes are dearer than matters of Torah, as it is stated: "Your palate is like fine wine." One who says there are no phylacteries, which contradicts matters of Torah, is exempt; [one who says they have] five compartments, which adds to the words of the scribes, is liable...

12. Midrash, Shir haShirim Rabbah 3:21 (Adapted from The Sefaria Midrash Rabbah ed. 2022)

בעטרה שעטרה לו אמו, א"ר יוחנן שאל רשב"י את רבי אלעזר ברבי יוסי אמר לו אפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו? אמר לו הן, אמר לו היאך? אמר לו למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי והיה קורא אותה 'בתי' ולא זו מחבבה עד שקרא אותה 'אחותי' ולא זו מחבבה עד שקרא אותה 'אמי'. כך היה מחבב יותר מדאי הקב"ה לישראל וקראן 'בתי' ה"ד (תהלים מ"ה) שמעי בת וראי, ולא זו מחבבן עד שקראן 'אחותי' שנא' (שה"ש ה') פתחי לי אחותי רעייתי, ולא זו מחבבן עד שקראן 'אמי' שנא' (ישעיה נ"א) הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו, ו"לאמי" כתיב. עמד רשב"י ונשקו על ראשו ואמר אלו לא באתי אלא לשמוע מפיו הטעם הזה דיי.

"At the crown with which his mother crowned him," Rabbi Yochanan said: Rabbi Shimon ben Yochai asked Rabbi Elazar ben Rabbi Yosei, he said to him: 'Have you possibly heard from your father what is: "At the crown with which his mother crowned him"?' He said to him: 'Yes.' He said to him: 'What?' He said to him: '[It is analogous] to a king who had an only daughter and he loved her exceedingly much and would call her: My daughter. He did not stop loving her until he called her: My sister. He did not stop loving her until he called her: My mother. So too, the Holy One blessed be He loved Israel exceedingly much, and called them My daughter; that is what is written: "Hear, My daughter, and see" ([Psalms 45:11](#)); He did not stop loving them until He called them My sister, as it is stated: "Open for me, my sister, my lover" ([Song of Songs 5:2](#)); He did not stop loving them until he called them My mother, as it is stated: "Heed Me My people, listen to Me My nation [*uleumi*]" ([Isaiah 51:4](#)), My mother [*ule'im*] is written.' Rabbi Shimon ben Yochai stood, kissed him on his head, and said: 'Had I come only to hear from you this explanation, it would have sufficed for me.'

13. Bishop Origen (2nd-3rd c.), Song of Songs (Lawson tr.), Book Two, Commentary to Shir haShirim 1:5

Here again the person of the Bride is introduced as speaking, but she speaks now not to those maidens who are wont to run with her, but to the daughters of Jerusalem. To these, since they have spoken slightly about her as being ugly, she now makes answer...

This Bride who speaks represents the Church gathered from among the Gentiles; but the daughters of Jerusalem to whom she addresses herself are the souls who are described as being most dear because of the election of the fathers, but enemies because of the Gospel. Those are, therefore, the daughters of this earthly Jerusalem who, seeing the Church of the Gentiles, despise and vilify her for her ignoble birth; for she is baseborn in their eyes, because she cannot count as hers the noble blood of Abraham and Isaac and Jacob...

The Bride knows that the daughters of the former people impute this to her, and that because of it they call her black, as one who has not been enlightened by the patriarchs' teaching. She answers their objections thus: I am indeed black,

O daughters of Jerusalem, in that I cannot claim descent from famous men, neither have I received the enlightenment of Moses' Law. But I have my own beauty, all the same...

14. Dr. Tamar Kadari, למלאכת העריכה במדרש שיר השירים רבה, pg. 104

נראה כי יש לחפש את הטעם לעניין בפסוק משיר השירים ג:יא. זוהי הפעם היחידה בה נזכרת אמו של שלמה בכל מגילת שיר השירים. פרשנות הפסוק באופן מילולי, כעוסק בשלמה המלך ובבת-שבע אמו (כשיטת ר' יוחנן), אינה מעוררת כל בעיה פרשנית. הקושי בפניו ניצב רשב"י נובע מכך שהוא מעוניין לדרוש את הפסוק באופן אלגורי, ולא באופן מילולי. כיצד ניתן לפרש את הפסוק באופן אלגורי כי שלמה הוא הקב"ה, אם למלך זה ישנה אם!?

ייתכן כי לעניין זה מצטרפת בעיה נוספת. הפרשנות האלגורית של הפסוק מובילה למסקנה כי הא-ל הוא ילוד אשה. דרשה מעין זו עלולה חלילה לתמוך באמונה הנוצרית, יריבתה של היהדות. לכן לא מן הנמנע כי פולמוס יהודי-נוצרי תרם לקושי בפרשנותו האלגורית של הפסוק.

15. Mishnah, Yoma 8:9

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל ד' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל:

Rabbi Akiva said: You are fortunate, Israel! Before whom are you purified, and who purifies you? Your father in Heaven... As a mikvah purifies the impure, so Gd purifies Israel.

16. Talmud, Makkot 24b

לכך אני מצחק דכתיב +ישעיהו ח'+ "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו," וכי מה ענין אוריה אצל זכריה, אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב +מיכה ג'+ "לכן בגללכם ציון שדה תחרש," בזכריה כתיב +זכריה ח'+ "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם." עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת.

"This is why I laugh! It is written, 'I will call loyal witnesses, Uriah the Kohen and Zecharyah ben Yeverechiah.' How are they connected – Uriah was in the first Temple, Zecharyah in the second Temple! The text links their prophecies: Uriah said, 'Because of you, Zion will be plowed.' Zecharyah said, 'Elders will sit in the streets of Jerusalem.' Until Uriah's prophecy was fulfilled, I worried that Zecharyah's prophecy would not be fulfilled. Now that Uriah's prophecy has been fulfilled, it is known that Zecharyah's prophecy will be fulfilled."